

1974.

1414 d. 2 Juli.

Köpenhamn.

Erkebiskop Petrus i Lund gifver Sveno Nicolai, diakon i Lund, rättighet att sjelf utse den person, som skulle inviga honom till presbyter.

Orig. på papper i K. Danska Geh. Ark.

Petrus, Dei gracia archiepiscopus Lundensis, Suecie primas et apostolice sedis leg . tus, dilecto filio Suenoni Nicholai, nostre Lundensis dyocesis dyachono, salutem n Domino caritatem. Vt a quocumque archiepiscopo uel episcopo sacrosancte Romane ecclesie coimmo en ad sacrum presbiteratus ordinem, qui tibi deficit, rite et canonice promouer leas, tibi tenere presencium licenciam impertimur, ipsique fratri nostro, quem super hoc requirendum duxeris tibi eundem presbiteratus ordinem . ite et canonice conferendi, per presentes tribuimus facultatem, nobis tamen, post dicti ordinis recepcionem, te ad nostram Lundensem dyocesim reuocandi auctoritate specialiter reseruata. Datum Haffnis anno Domini m^ocd^oxiii^mo, die visitacionis beate Marie virginis gloriose, nostro sub secreto ad dorsum presentibus impresso.

Sigillet: Endast obetydliga fragment återstå.

Brefvet har åtskilliga lakuner.

1975.

1414 omkr. d. 3 Juli.¹⁾

Skara.

Stadga utfärdad å räfsteting i Skara.

Afskr. i lag. codex N. 48 i Upsala Univ:s bibl.

For ty at wi anamadhon Sweriges rike ok lagh, som the haffwa i Oplandet, nær drotning Marghyt, Gudh henna siel nade, først fik riket i Swerighe ok nw særdeles mædhan the godha men, som nw for rettha sithia skula, epter wars nadugx herra konung Erics budh sworit haffwa meth them i rikesens radh æra, them ath holda thet bestha the kunna, epter thy hans breff wtwisar; thy kungørøm wi idher the articulos, som wi troin oss allom hær i landet boo, nyttogha wara: Først wm²⁾ then marknadhen³⁾ i Skarom plægher hallas wm Warfrumesso sidermeer, han⁴⁾ skal aff leggiar.

Engen dyrwes fæ wt aff landet føra⁵⁾ ok ey hest bæter en viij mark eller x, wtan han hawer wars for:da konungs breff fore sik *ella hans embitzmans.⁶⁾

¹⁾ Sannolikt utfärdades denna stadga 1414, då räfsteting höllos i Skara. Hadorph har i »Gambla Stadgar» bifogade Biärköa Rätten oriktigt hänfört den till 1416.

I lag-codex N. 20 i Upsala Univ:s bibliotek finnes en annan från midten eller senare hälften af 15:de århundradet härstammande afskrift, hvars hufvudsakliga varianter meddelas i följande noter, och gälla, då skiljaktigheterna omfatta flera ord, från och med det med * betecknade. Ingressen lyder der sålunda: Thætta ær konungh Eriks stadghæ ok rikesens radh i Swerikæ, hwilkin stadgæ som haldas skall oryghælika swa skipadhan som hær epter fölgher: Først . . . etc. ²⁾ at ³⁾ Tillægg: som ⁴⁾ Saknas. ⁵⁾ Saknas. ⁶⁾ Saknas.

Engen gøre landkøb, som køpmen plægha køpa til bathan⁷⁾; *hwo thet gør, haffwi forgiort thet han faar meth ok aa xl mark⁸⁾, epter thy som laghboken sigher.

Landbon skal sithia qwar i vii aar aa the⁹⁾ godze han lekt haffwer, ok a siwnde aarene wp sighia godzet innan sancti Erics dagh som¹⁰⁾ han will aff fara.

*Landbon skal wprettha¹¹⁾ eth hws hwart aar, ladha, stwua, nøthws, *hwart thet hws¹²⁾ skal reknas for *ij aar¹³⁾ bygningh, ok the husen, som han wpretther, them¹⁴⁾ skal han hwsbondanom¹⁵⁾ ferdogh halla¹⁶⁾, nar han fran godzeno skils, ok all¹⁷⁾ annor hwss swa godh igen antwardha, som han them took, epter thy som møgheligt ær, at¹⁸⁾ hwilkitt areth han *ikke wpretther¹⁹⁾ eth hws, tha gyfwi hwsbondanom halff²⁰⁾ mark ok²¹⁾ fulkompne bygningena eller giffwe for bygningena swa myket som hon skulle kostat epter nempda mans²²⁾ ordh ok ij bolfasta *men meth honom.²³⁾

Sither han²⁴⁾ iij aar meth trysko swa²⁵⁾ han iukte bygger, tha bøthe²⁶⁾ som sakt ær, ok haffwi hwsbonden wald han *fran godzena²⁷⁾ køra wm han wil.

Aff hwario markabole giffwe landbon hwsbondanom eller hans sysslo-manne²⁸⁾ tha han godzet skodhar, ena tunno øøl *wm areth²⁹⁾ ok swa myken kost ther til hører sidhan burghit³⁰⁾ ær.

*Item gøre³¹⁾ ok landbon hwsbondanom³²⁾ iii dagswerke³³⁾ wm waren meth sinom øøk, iii ath sla, iii ath skæra³⁴⁾, iii meth sinom øk epter tymber eller annarledis³⁵⁾. Item³⁶⁾ tryskas han meth øken wm waren i dagswerken, bøte iii øra for hwart ok wt(!)dagswerken; item trydskas han wid annor ix, bøte vi for hwart ok wt(!)dagswerken.

Item føre ok landbon ena førls [ø: førl] wm ar, hwart som hwsbonden wil innan laghsaghu ok andra heem; trydskas han ther wm, bøte ena mark ok føre førslena.

Faar landbon aff godhsit innan for:da vij aar utan husbondans orloff, tha skipe honom en annan landbo, som hwsbondanom nøgher meth, eller giffwe aff them arenom, som atherstanda, som han skulle gifwit wm han qwar sithit. Ey ma ok jordæganden landbon aff godzena køra innan for:da vij aar, wtan han haffwer forwerkat sik moth honom epter laghom eller hwsbonden wil sielffwer aa godzsena sithia.

Kører ok hwsbonden landbon sakløsan aff godzsena innan for:da vij aar, tha wmbære landskyllen ok allan thonga aff thy areno han honom³⁷⁾ aff kørir, ok tha skal hwsbonden *landbonom til sighia³⁸⁾ innan sancti Eriks dagh før en han *honum aff driffwer³⁹⁾. Wari swa wm skattagodz som *aa legho⁴⁰⁾ ganga som wm frelsegodz.

⁴¹⁾ Wm *inhysesfolk ok arbedsfolk⁴²⁾ ware som *lagh sighia⁴³⁾.

⁷⁾ Tillæg: ok til salu. ⁸⁾ Saknas. ⁹⁾ thet ¹⁰⁾ wm ¹¹⁾ Item skal han rætta vp ¹²⁾ hwarthera ¹³⁾ twægga aara ¹⁴⁾ Saknas. ¹⁵⁾ Tillæg: ater antwardha ¹⁶⁾ Saknas. ¹⁷⁾ Saknas. ¹⁸⁾ ok ¹⁹⁾ retther ikke vp ²⁰⁾ i ²¹⁾ Tillæg: æn ²²⁾ manzins ²³⁾ manna sæghn. ²⁴⁾ Tillæg: ok. ²⁵⁾ Tillæg: at ²⁶⁾ Tillæg: for hwart aar ²⁷⁾ Saknas. ²⁸⁾ budh ²⁹⁾ Saknas. ³⁰⁾ brughitt ³¹⁾ Saknas. ³²⁾ Tillæg: xii dagswerke wm arith, ³³⁾ Saknas. ³⁴⁾ Tillæg: ok ³⁵⁾ annars stadz. ³⁶⁾ Den del af afskriften i codex N. 20, som nærmast følger, är så urblekt, att varianter ej kunna anföras. ³⁷⁾ landbon ³⁸⁾ sighia landboan til ³⁹⁾ wil honom bort hawa. Item ⁴⁰⁾ Saknas. ⁴¹⁾ Item ⁴²⁾ innisfolk ok arwodhis ⁴³⁾ laghbokin sigher.

Hwar⁴⁴⁾ som *humblagarder ær⁴⁵⁾, tha skal landbon han wppehalla ok halfwan humblan aff⁴⁶⁾ haffwa ok halwan husbonden; ⁴⁷⁾ hwar man skal leggja xxx humblarøther ok xxx hwmbblastengir *wm arith⁴⁸⁾, badhe the som⁴⁹⁾ hwmblagarda haffwa ok swa *the ey haffwa⁵⁰⁾ ok nythie sielffwe hwmbbla ther aff faller swa lenge han aa godzeno sither eller bôte hwsbondanom iij øre⁵¹⁾.

Wm mœlnara ær swa skipat at swa som the *for haffdo⁵²⁾ eth tolkar af xxiiij *smaskala the skula⁵³⁾ nw haffwa her epter hwart *xviiij epter thet⁵⁴⁾ the skula thes better⁵⁵⁾ bewara sina siel ok rethfærdoghare wara ok meldena thes bæther bewaradh.

Hwar mœlnare skal haffwa eth tolkar swa storth ath xviii⁵⁶⁾ ganga i een tweggia skepna løp, *som the skola haffwa⁵⁷⁾ meth hæradzhøffdinga merke.

*Engen ok ma⁵⁸⁾ bæra dyrffwes armborst⁵⁹⁾ aff sin gardh til kœpstadhs⁶⁰⁾ wtan han⁶¹⁾ se frelsisman eller ok frelsismans swen; hwo⁶²⁾ hær gør amoth haffwi forgiorth⁶³⁾ armbørstit.

⁶⁴⁾ Hwar som *gør oliwdh a tinge⁶⁵⁾ bôte iij mark⁶⁶⁾.

*Engen ma ok biwdha sik til witne wtan han warder kallader, widh sina iij mark til treskiptes⁶⁷⁾.

Førir ey landbon in sina landskyl innan Tomesmessu, wari tvægilt.

Sither man qwar wm gengerdh epter stempnodagh fore hwaria dagha, bøthe iij øra ok wt gengerdena. Wil han ey tha ræth göra, tha stempnis tingh til hans ok mætis wt gengerdena ok aa ix øra ok ey mera, ok thet wari ensaak malsægandens, som gengerdena atte.

Sither man qwar wm almenningis øra epter Martensmessodagh, wari tvægilt.

1976.

1414 d. 3 Juli.

Skara.

Biskop Bryniolf i Skara, riddaren Gustaf Magnusson, lagman i Vestergötland, m. fl. fälla räfstetingsdom, hvarigenom Erengisle Örla tilldömas »Ooss» och »Koppatorp» (Kroppetorp?) i Ransbergs socken, Vestergötland.

Orig. på perg. i Sv. Riksark.

Wi Bryniulff, meth Gudz nadh biscop i Scara, konungxdom hawande, oc Gøtzstaff Magnusson, riddere oc laghman i Vestragötland, tua aff capitulo oc sex riddara oc swena meth oss bekennoimps meth thesso waro opno brefue oss vppa ræfstathinget i Scara tildømt hafwa thessom brefførara Æringisl Örlø, Ooss oc

⁴⁴⁾ Stadgandet om humlegården förekommer sist i codex N. 20. ⁴⁵⁾ landbon taker humblagardh for sik
⁴⁶⁾ *Tillägg:* hanom ⁴⁷⁾ *Tillägg:* Item ⁴⁸⁾ sættja ⁴⁹⁾ nw ⁵⁰⁾ andre ⁵¹⁾ *Tillägg:* Item ⁵²⁾ haffdo for
⁵³⁾ swa skula the ⁵⁴⁾ adirtande vpa thet at ⁵⁵⁾ Saknas. ⁵⁶⁾ aterton ⁵⁷⁾ ok badi sin mærk ⁵⁸⁾ Item ængin ma til at ⁵⁹⁾ *Tillägg:* wt ⁶⁰⁾ kirkyo budhersl [ø: brudhöl] eller annars stadz ⁶¹⁾ Saknas.
⁶²⁾ hwar ⁶³⁾ forbrudet ⁶⁴⁾ *Tillägg:* Item ⁶⁵⁾ a tingom gør oliwdh ⁶⁶⁾ *Tillägg:* til threskiptis
⁶⁷⁾ Item engin byudhe sik ok til at witna a tinghom, wtan han wardher bidhin til, vndir sama bôte.
Tillägg: Item hwar man haldi ena wargha snarw æller en stok i thæn stadh, the minst wadhelikast æra folk, æller innan vi wekor æpter thet hæradzhöfdingen til sigher, æller bôte ij øre honom. Item hwilkin skalfoghate ey fölghe [i] sit æmbite, bôte iij mark til threskiptis. Item hulkin ok walder wardher ther ok ey wil widhertagha, bôte ok iij marker til threskiptis.